

Sygn. akt III AUa 924/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Iwona Łuka-Kliszcz (spr.)
Sędziowie:	SSA Feliksa Wilk SSA Jadwiga Radzikowska
Protokolant:	sekr. sądowy Barbara Dudzik

po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku (...) **S.A. w O.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.**

o składki

na skutek apelacji wnioskodawcy (...) SA w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VIII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 marca 2012 r. sygn. akt VIII U 20/12

u c h y l a zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Krakowie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania.

Sygn. akt III AUa 924/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział VIII Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie (...) **S.A. w O.** od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 28 października 2011 r. ustalającej wysokość oraz postawę wymiaru składek pracowników (...) S.A.

Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy uzupełnił powyższy wyrok w ten sposób, że dodał punkt drugi o treści „zasądza od odwołującej (...) S.A. w O. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w C. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego”.

Sąd Okręgowy wywiódł, że zakres i przedmiot rozpoznania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznacza przedmiot zaskarżonej decyzji organu rentowego i żądanie zgłoszone w odwołaniu. Żądanie uchylecia zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 28 października 2011 r. i umorzenia postępowania nie znajduje żadnej

podstawy prawnej. Natomiast zarzut naruszenia zaskarżoną decyzją art. 8 ust 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 592 ze zm.) poprzez błędne przyjęcie przez ten organ, że (...) S.A. przyznawała świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych z pominięciem kryterium socjalnego (co w istocie sprowadza do dokonania wykładni pojęcia „socjalny”) może być, w ocenie Sądu Okręgowego, rozpoznawany ale w odrębnym postępowaniu. Również zarzutu naruszenia art. 107 k.p.a. w zw. z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) nie może on być przedmiotem niniejszego postępowania. Sąd Okręgowy powołał się w tym względzie na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 3 lutego 2011 r. (II UK 271/10), zgodnie z którym „postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Sąd ubezpieczeń społecznych – jako sąd powszechny – może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, jako przedmiotu odwołania. Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania. W wypadkach innych wad konieczne jest wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego w celu stwierdzenia nieważności decyzji i wyeliminowania jej z obrotu prawnego.”

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżona decyzja nie zawiera zaś takich wad formalnych decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, jako przedmiotu odwołania. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał odwołanie za bezzasadne i oddalił je na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wywiodła (...) S.A. w O.. Zaskarżając go w całości zarzuciła:

1) naruszenie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i oddalenie odwołania bez merytorycznego rozpoznania odwołania oraz istoty sprawy, w tym zarzuty naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 592 ze zm.); 2) naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nienależyte sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku, a w szczególności niewskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a także zawarcie twierdzeń i konkluzji wzajemnie się wykluczających, co całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny wywodów Sądu pierwszej instancji, które doprowadziły do wydania zaskarżonego wyroku; 3) naruszenie art. 477¹³ k.p.c. poprzez niewydanie przez Sąd pierwszej instancji postanowienia o umorzeniu postępowania w zakresie pkt 6 zaskarżonej decyzji organu rentowego, który w związku z odwołaniem został przez organ rentowy zmieniony decyzją z dnia 13 grudnia 2011 r. Wskazując na tak sformułowane zarzuty apelująca wniosła o zmianę zakażonego wyroku w kierunku przyjęcia wskazanych w odwołaniu składek, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji lub organowi rentowemu, a także zasądzenie kosztów procesu.

W obszernym uzasadnieniu apelacji podniesiono m.in., że Sąd pierwszej instancji nie był związany wnioskiem zawartym w odwołaniu co do sposobu i treści rozstrzygnięcia poprzez uchylenie zaskarżonej decyzji i umorzenie postępowania. Nawet jeśli taki wniosek jest bezprzedmiotowy lub niedopuszczalny to Sąd był uprawniony do zmienić zaskarżoną decyzję nadając orzeczeniu treść zgodną z przepisami prawa. Ponadto apelująca podniosła, że Sąd pierwszej instancji nie rozpatrzył podniesionych zarzutów a tym samym nie rozpozna istoty sprawy. Nie odniósł się bowiem do podniesionych w odwołaniu merytorycznych zarzutów i nie zbadał materialnej podstawy zawartego w tym odwołaniu żądania. W szczególności Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do zarzutu naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez błędne przyjęcie przez organ rentowy, że wypłaty z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych następowały z pominięciem kryterium socjalnego. Sąd pierwszej instancji w ogóle nie wyjaśnił, czy stosowne w (...) S.A. w O., oprócz kryterium stażu pracy również kryterium dochodu, spełnia przesłanki określone w tym przepisie. Zaś zarzut naruszenia art. 107 § 3 k.p.a. w zw. z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd pierwszej instancji uznał za niedopuszczalny i całkowicie pominął. Zdaniem apelującej również uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera wady. W szczególności Sąd pierwszej instancji nie wskazał podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Zaś wywody i wnioski prawne są ze sobą sprzeczne i wzajemnie się wykluczają.

Z jednej strony Sąd pierwszej instancji wywiódł, że postępowanie sądowe skupia się na wadach zaskarżonej decyzji wynikających z przepisów prawa materialnego, a jednocześnie odmówił rozpatrzenia zarzutu naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Trafnie Sąd pierwszej instancji stwierdził, że zawarte w odwołaniu (...) S.A. zarzuty naruszenia przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego pozostają poza zakresem rozpoznania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd ubezpieczeń społecznych przy rozpoznawaniu sprawy z odwołania wniesionego od decyzji organu rentowego w ogóle nie stosuje przepisów procedury administracyjnej, ale przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Zatem również wady decyzji organu rentowego spowodowane naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostają poza przedmiotem postępowania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych. W szczególności wśród przewidzianych w art. 477⁹ § 3, art. 477¹⁰ § 2 i art. 477¹⁴ k.p.c. sposobów rozpoznania odwołania przez sąd nie przewidziano stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2012 r., I UK 267/11, LEX nr 1215777; z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 189/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 187; z dnia 27 kwietnia 2010 r., II UK 336/09, LEX nr 604222 oraz z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499). Wywód, w którym apelująca zarzuca naruszenie przez organy rentowe przepisów k.p.a. jest więc bezprzedmiotowy.

Jednakże na aprobatę nie zasługują już wywoły Sąd pierwszej instancji w zakresie przedmiotu rozpoznania sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter odwoławczy, a jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem decyzji organu rentowego. Inaczej mówiąc, przedmiot sporu w tych sprawach określony jest przedmiotem zaskarżonej decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518 oraz powołane tam orzecznictwo). Będąc przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie decyzja z dnia 28 października 2011 r. dotyczyła wysokości oraz postawy wymiaru składek dla pracowników (...) S.A., w tym w szczególności stwierdzała, że wypłacane pracownikom w latach 2008-2010 świadczenia okolicznościowe w postaci bonów lub świadczeń pieniężnych z różnych okazji z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych zostały przez (...) S.A. bezpodstawnie wyłączone z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Przepisy art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 ze zm.), określają rodzaje świadczeń nie uwzględnianych przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla ubezpieczonych będących pracownikami nie uwzględnia się wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz zasiłków. Natomiast w kolejnych punktach § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia, zostały szczegółowo wyliczone rodzaje przychodów, które nie wchodzi do podstawy wymiaru składek, przy czym w związku z przedmiotem sporu na uwagę zasługuje pkt 19, gdzie wymieniono świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Jednakże sama tylko okoliczność, iż dane świadczenie będzie finansowane ze środków pochodzących z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, nie przesądza samoistnie o charakterze takiego świadczenia, tzn. nie przesądza samodzielnie, iż rozpatrywane świadczenie ma charakter świadczenia socjalnego, a co a tym idzie nie będzie uwzględniane przy ustalaniu podstawy wymiaru składek. Problematyki tej dotyczą przepisy ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn.: Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335, ze zm.). Zgodnie z art. 2 pkt 1 tej ustawy, pod pojęciem działalności socjalnej należy rozumieć usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno - oświatowej, sportowo - rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Istotna jest też treść przepisu art. 8 ust.1 tej ustawy, zgodnie z którym przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z

funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Z powyższych przepisów wynika więc, że jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne nie należy uwzględniać świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, zaś o celu socjalnym decydować będzie uzależnienie przyznania danego świadczenia od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej danej osoby (tzw. kryterium socjalne).

Zatem należy stwierdzić, że przedmiotem (istotą) sprawy wszczętej na skutek odwołania od zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 28 października 2011 r. była także ocena jej legalności w aspekcie stwierdzenia przez ten organ braku istnienia przesłanek do dysponowania środkami pochodzącymi z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez (...) S.A. z uwagi na dokonywane wypłaty świadczeń niezgodnie z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, tj. uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Tymczasem Sąd pierwszej instancji tak określonej istoty sprawy nie rozpoznał, gdyż zapadłe rozstrzygnięcie w ogóle nie odnosi się do jej przedmiotu. Również w uzasadnieniu wyroku Sąd ten nie odniósł się do zagadnienia istnienia bądź nieistnienia przesłanek wydatkowania przez (...) S.A. środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, czyli kwestii czy uwzględniały one kryterium socjalne, które jest niezgodne z ustawą o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Co więcej, zarówno w odwołaniu jak i w toku sprawy (...) S.A. kwestionowała uwzględnienie przez organ rentowy spornych świadczeń okolicznościowych wypłaconych pracownikom do podstawy wymiaru składek (co nastąpiło w zaskarżonej decyzji) i podnosiła merytoryczne argumenty oraz powoływała się na okoliczności wskazujące, w jej ocenie, że kryterium socjalne wypłaty tych świadczeń zostało zachowane. Sąd pierwszej instancji wydając zaskarżony wyrok nie zajął jednak żadnego stanowiska w tej kwestii, a rozstrzygnięcie uzasadnił jedynie stwierdzeniem, że dokonanie wykładni i interpretacja kryterium socjalnego może być dokonana w odrębnym postępowaniu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego prowadzi to do uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania w trybie art. 386 § 4 k.p.c. Przepis ten stanowi, że poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Chociaż w myśl art. 382 k.p.c. postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny i w tym znaczeniu jest przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przed Sądem pierwszej instancji, to jednak z pola widzenia nie może schodzić wymóg zachowania dwuinstancyjności, o której stanowi art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Oznacza to, że sąd drugiej instancji nie może zastępować własnym orzeczeniem orzeczenia sądu pierwszej instancji, gdyż mogłoby to doprowadzać do sytuacji, w których sąd odwoławczy orzekałby jako jedna i ostateczna instancja. Skoro zatem Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnych podstaw będącej przedmiotem postępowania decyzji organu rentowego, to powinnością Sądu Apelacyjnego było uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zaniechanie tego obowiązku w oczywisty sposób mogło istotnie wpłynąć na wynik sprawy poprzez pozbawienie apelującego postępowania dwuinstancyjnego oraz brak dokonania ustaleń i oceny prawnej w zakresie zasadniczej dla wyniku sprawy kwestii istnienia lub nieistnienia przesłanek pozwalających na uznanie wypłaty spornych świadczeń za spełniające kryterium socjalne, co skutkuje ich zaliczeniem do podstawy wymiaru składek. Ponadto Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do zawartego w odwołaniu żądania umorzenia postępowania w zakresie pkt 6 zaskarżonej decyzji organu rentowego, który został przez organ rentowy zmieniony decyzją z dnia 13 grudnia 2011 r.

Rzecz Sądu pierwszej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy będzie zatem merytoryczna ocena zawartych w odwołaniu żądań i zarzutów. Wymagać to będzie w szczególności ustalenia, czy wysokość oraz podstawa wymiaru składek za pracowników (...) S.A., zostały w zaskarżonej decyzji prawidłowo określone, a w szczególności, czy wypłacane w latach 2008-2010 świadczenia okolicznościowe w postaci bonów lub świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych winny zostać wyłączone z podstawy wymiaru składek jako świadczenia wymienione w § 2 ust. 1 pkt 19 powołanego wyżej rozporządzenia, czyli świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok naruszył przepisy prawa procesowego, które wskazano w apelacji, dlatego też na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji.